

AN INVESTIGATION OF THE HEALTH CONDITION OF THE BRITISH ARMY TROOPS POSTED IN THE KANDYAN PROVINCES (1815 - 1820)

A Dilhani ¹

Abstract

The British conquered the island of Ceylon in 1815, after establishing their power over the maritime provinces of the island in 1796. Following the establishment of British dominion in Ceylon, there were several native uprisings, especially in 1817 and 1818, which the British forces successfully suppressed. However, it was not only Europeans who were commissioned by the British forces; there were Malay, Indian, and Capri individuals working for the British troops. Despite the ordinary challenges that a foreign force has to encounter in battling the enemy forces, the British troops had to tackle the weather conditions of the unknown territories while maintaining assembly points. Subsequently, British troops had to endure a multitude of health problems and diseases which arose from natural disasters. The research problem is to investigate the health problems faced by the British troops who were serving in the highlands between 1815 and 1820 and what treatment methods were adopted in terms of disease prevention. The research objective is to identify the diseases and the challenges they faced as well as the prevention methods among the soldiers who were working in the upland areas. The Historical Research Method has been used for this research. British administrative records, works written by British officials in this country based on their experiences reports and other literary sources were review for this research. The information identified there was analyzed through qualitative data. When examining the period from 1815 to 1820, it is discernible that the state of health of the British soldiers was miserable, as fever, smallpox and cholera resulted in the deterioration of the health condition amid adverse weather conditions and natural disasters.

Keywords: Kandyan, Provinces, British troops , Health, Diseases

¹ Senior Lecturer, Department of History, University of Kelaniya, Sri Lanka.

Email: anu-hist@kln.ac.lk

 <https://orcid.org/0009-0001-3611-2034>

[Proceeding of the 2nd Desk Research Conference – DRC 2024](#) © 2024 by [The Library, University of Kelaniya, Sri Lanka](#) is licensed under [CC BY-SA 4.0](#)

උඩරට ප්‍රදේශවල සේවයේ නියුතුව සිටි බ්‍රිතාන්‍ය සෞල්දායුවන්ගේ සෞඛ්‍ය තත්ත්වය පිළිබඳව විමර්ශනයක් (1815 - 1820)

ඒ. දිල්හානි

සංක්ෂේපය

1796 දී ලංකාවේ මුහුදුබඩ පළාත්වල බලය ලබාගත් බ්‍රිතාන්‍යයන් 1815දී සමස්ත දිවයිනේම බලය අත්පත් කර ගැනීමට සමත්විය. 1815න් පසු විශේෂයෙන් ම 1817 සහ 1818 යන වර්ෂවල බ්‍රිතාන්‍ය විරෝධී ස්වදේශිකයන්ගේ නැඟී සිටීම ඇති වූ අතර බ්‍රිතාන්‍ය යුධ හමුදාව ඒවා මර්දනය කළහ. බ්‍රිතාන්‍ය හමුදා සේනාංකවල යුරෝපා සෞල්දායුවන් පමණක් නොව මැලේ, කාපිරි, ඉන්දීය යන ජාතිකයන් ද හමුදා සේවයේ නියුක්ත විය. එහිදී විදේශීය යුධ හමුදාවකට සතුරාගෙන් එල්ලවන අභියෝග පමණක් නොව ආගන්තුක රටක පවතින දේශගුණය සහ සමූහයක් එක්ව වෙසන ස්ථානයක් පවත්වාගෙන යාම මෙන් ම අනතුරු සහ උපද්‍රවවලදී ඇති වන ලෙඩ රෝග සහ සෞඛ්‍ය ගැටලුවලට ද මුහුණ දීමට සිදු විය. ඒ අනුව පර්යේෂණ ගැටලුව වන්නේ 1815 - 1820 අතර කාලයේ උඩරට ප්‍රදේශවල සේවයේ නියුතුව සිටි බ්‍රිතාන්‍ය හමුදා සේනාංකවල සේවයේ යෙදී සිටි සෞල්දායුවන් මුහුණ දුන් සෞඛ්‍ය ගැටලු සහ රෝග නිවාරණය සම්බන්ධයෙන් අනුගමනය කළ නිවාරණ ක්‍රම මොනවාද යන්න විමර්ශනය කිරීමයි. එහිදී උඩරට ප්‍රදේශවල සේවයේ නියුතුව සිටි සෞල්දායුවන් අතර ව්‍යාප්ත වූ ලෙඩරෝග සහ ඔවුන් මුහුණ දුන් අභියෝග, රෝග නිවාරණ විධික්‍රම හඳුනා ගැනීම මෙම පර්යේෂණයේ අරමුණ වේ. අධ්‍යයන ක්‍රමවේදය ලෙස ඓතිහාසික ක්‍රමවේදය යොදාගත් අතර එහිදී බ්‍රිතාන්‍ය පරිපාලන වර්තා, මෙරට සේවයේ යෙදී සිටි බ්‍රිතාන්‍ය නිලධාරීන් සිය අත්දැකීම් අලලා රචනා කළ කෘති සහ වෙනත් සාහිත්‍ය මූලාශ්‍රය ද විමර්ශනය කරනු ලැබීය. එහිදී හඳුනාගන්නා තොරතුරු ගුණාත්මක දත්ත ඇසුරින් විශ්ලේෂණය කරන ලදී. 1815- 1820 යන කාලපරිච්ඡේදය ගෙන බලන විට එකල බ්‍රිතාන්‍ය සෞල්දායුවන්ගේ සෞඛ්‍ය තත්ත්වය යහපත් නොවූ අතර එම හට පිරිස් අතර උණ, වසූරිය, කොලරාව යන රෝග මෙන් ම ස්වභාවික පරිසරයෙන් එල්ල වූ බලපෑම ද සෞඛ්‍ය තත්ත්වය පිරිහීමට හේතු වී තිබෙන බව පැහැදිලිය.

ප්‍රමුඛ පද: උඩරට, පළාත්, බ්‍රිතාන්‍ය හමුදා , සෞඛ්‍ය, රෝග

හැඳින්වීම

ලංකාවේ මුහුදුබඩ පළාත් බ්‍රිතාන්‍යයන්ගේ යටතට පත් වූ පසුව උඩරට ප්‍රදේශයන් අත්පත් කර ගැනීම ඔවුන්ගේ අභිප්‍රාය විය. ප්‍රදේශ අත්පත් කර ගැනීමේදී හමුදා සේනාංකවල යුරෝපීය ජාතික පිරිස් පමණක් නොව මැලේ, ඉන්දීය, කාපිරි යන ජාතීන් ද සේවයේ නිරත විය. බ්‍රිතාන්‍යයන් සිය පාලන කාලයේ මුල් අවස්ථාවේ දී මුහුදුබඩ ප්‍රදේශවල සෞඛ්‍ය සේවා සහ රෝග නිවාරණ කටයුතු ආරම්භ කළේ තම සෞල්දායුවන් ඉලක්ක කරගෙනයි. 1815 දී බ්‍රිතාන්‍යයන් විසින් උඩරට රාජධානිය අත්පත් කර ගැනීමෙන් පසුව සමස්ත දිවයිනටම උරුමකම් කීමට හැකි වූ අතර සිය අවශ්‍යතා අනුව පරිපාලන ව්‍යුහය සකස් කර ගන්නා ලදී. මෙහිසා 1817/ 1818 යන වර්ෂවලදී බ්‍රිතාන්‍ය විරෝධී නැඟී සිටීම ඇතිවිය. මේ හේතුවෙන් උඩරට ප්‍රදේශවල ඇති වූ සටන් නිසා බ්‍රිතාන්‍ය හමුදා සේනාංකවලට විවිධ සෞඛ්‍ය ගැටලුවලට මුහුණ දීමට සිදුවිය. මෙම පර්යේෂණයේ ගැටලුව වන්නේ 1815 - 1820 අතර කාලයේ උඩරට ප්‍රදේශවල සේවයේ නිරතව සිටි බ්‍රිතාන්‍ය හමුදා සේනාංකවල සෞඛ්‍ය තත්ත්වය හා කෙබඳු යන්න සොයා බැලීමයි. එහිදී උඩරට ප්‍රදේශවල සේවයේ නියුතුව සිටි සෞල්දායුවන් අතර ව්‍යාප්ත වූ ලෙඩරෝග සහ ඔවුන් මුහුණ දුන් අභියෝග, රෝග නිවාරණ විධික්‍රම හඳුනා ගැනීම මෙම පර්යේෂණයේ අරමුණ වේ.

පර්යේෂණය ක්‍රමවේදය

පර්යේෂණය සඳහා පාදක කරගනු ලබන්නේ ඓතිහාසික පර්යේෂණ ක්‍රමවේදයයි. එහිදී බ්‍රිතාන්‍ය යුධ හමුදාවේ ශල්‍ය වෛද්‍යවරයෙකු ලෙස සේවය කළ හෙන්රි මාර්ෂල් (Henry Marshall) විසින් ස්වකීය අත්දැකීම් අලලා රචනා කරන ලද Notes on the Medical Topography of the Interior Ceylon (ලංකාවේ අභ්‍යන්තරයේ වෛද්‍ය භූ විෂමතාවය පිළිබඳ සටහන්) යන කෘතිය මූලික වශයෙන් පාදක කරගනු ලැබීය. මෙයට අමතරව එකී කාලපරිච්ඡේදයට අදාළව බ්‍රිතාන්‍ය ජාතික රොබට් පර්සිවල්, ජෝන් ඩේවි යන නිලධාරීන් විසින් රචිත කෘති සහ ද්විතීයික මූලාශ්‍රයද පරිශීලනය කරනු ලැබීය. එහිදී තොරතුරු ගුණාත්මක දත්ත ඇසුරින් විශ්ලේෂණය කරන ලදී. හෙන්රි මාර්ෂල් යනු 1808දී දෙවන ලංකා රෙජිමේන්තුවේ සහය ශල්‍ය වෛද්‍ය තනතුරට ද 1813දී පළමුවන ලංකා රෙජිමේන්තුවේ ශල්‍ය වෛද්‍ය තනතුරට ද පත්විය. ඔහු විසින් රචිත ඉහත ග්‍රන්ථය කුසින් උඩරට ප්‍රදේශවල දේශගුණික සාධක, බ්‍රිතාන්‍ය හමුදාව මුහුණ දුන් දුෂ්කරතා මෙන් ම උඩරට ප්‍රදේශවල පැවැති දේශීය වෛද්‍ය ප්‍රතිකර්ම හා බලි තොවිල් පිළිබඳව ද අවබෝධයක් ලබාගත හැකිය.

ප්‍රතිඵල සහ සාකච්ඡාව:

බ්‍රිතාන්‍ය සොල්දාදුවන්ගේ සෞඛ්‍ය තත්ත්වය

1796 වන විට ලන්දේසීන් සතුව පැවැති ලංකාවේ මුහුදුබඩ ප්‍රදේශ එකිනෙක අත්පත් කර ගැනීමට බ්‍රිතාන්‍යයෝ සමත් වූහ. මුහුදුබඩ ප්‍රදේශවල බලය තහවුරු කරගත් බ්‍රිතාන්‍යයන්ගේ ඊලඟ අපේක්ෂාව වූයේ උඩරට රාජධානිය පැවැති ප්‍රදේශවලට හිමිකම් කීමයි. (de Silva, 1995.) 1796 සිට 1815 දක්වා කාල පරිච්ඡේදය තුළ බ්‍රිතාන්‍යයන්ගේ බලය මුහුදුබඩ පළාත්වලට සීමා වී තිබූ අතර ඔවුන් වරින් වර උඩරට රාජධානිය අල්ලා ගැනීම සඳහා උත්සහ දැරීය. (අබේසිංහ, දේවරාජා, සෝමරත්න, 2015.)

බ්‍රිතාන්‍යයන් 1815 දී සමස්ත දිවයිනම අත්පත් කරගැනීමෙන් පසුව සිය අවශ්‍යතාවලට අනුකූලව පරිපාලන ව්‍යුහය සකස් කර ගත්හ. එහෙත් උඩරට ජනතාව 1817 හා 1818 යන වර්ෂවලදී බ්‍රිතාන්‍යයන්ට විරුද්ධව නැගී සිටීමත් ගරිල්ලා සටන් ක්‍රම අනුගමනය කරමින් බ්‍රිතාන්‍ය බලය මර්දනය කිරීමට ගත් උත්සාහ ගත්හ. (විමලානන්ද, 2008.) 1815 සිට 1820 දක්වා කාල පරිච්ඡේදය ගෙන බලන විට, එකල බ්‍රිතාන්‍ය සොල්දාදුවන්ගේ සෞඛ්‍යය මට්ටම එතරම් යහපත් නොවූ බව වාර්තාගත තොරතුරු මගින් පෙනී යයි. එමෙන් ම බ්‍රිතාන්‍ය සොල්දාදුවන්ට බොහෝ සෞඛ්‍ය අභියෝගවලට මුහුණ දීමට සිදු විය. එම කාලය තුළදී ව්‍යාජන වී ගිය ලෙඩ රෝග ඊට හේතුවිය. විශේෂයෙන් ම වරින් වර හට ගත් උණ රෝග, වසූරිය, කොළරාව, ආමාශය ආශ්‍රිත රෝග, සංගමාලය, පිටගැස්ම, මීමැස්මොරය, ඇදුම අක්මාව හා පෙණහලු ආශ්‍රිතව හටගත් ගෙඩි, වැනි රෝග මෙන්ම දියේ ගිලීම්, හදිසි අනතුරු වැනි උපද්‍රවවලට ද සොල්දාදුවන් මුහුණ දුන් බව පෙනී යයි. (Marshall, 1821.) මීට අමතරව සිය දිවි නසා ගැනීම් ද වාර්තා වේ.

ව්‍යාජන වූ ලෙඩරෝග හා නිවාරණ ක්‍රම

උණ රෝගය: සොල්දාදුවන් අතර සුලභව ව්‍යාජන වූ වසංගතයකි. හෙන්රි මාර්ෂල් සඳහන් කරන්නේ 1815 දී උඩරට රාජධානිය අල්ලා ගැනීමෙන් පසුව මහනුවර සහ ත්‍රිකුණාමලය මාර්ගයේ මින්තේරිය ප්‍රදේශය මූලික කරගෙන තම හමුදා සොල්දාදුවන් නවතා තැබීම සඳහා යෝග්‍ය කඳවුරු කඩිනමින් ම සකස් කළ බවත්, පෙබරවාරි සහ මාර්තු මාසවල එම ප්‍රදේශයේ වියළි කාලගුණයක් පැවති නිසා උණ රෝගය ව්‍යාජන නොවූ අතර වර්ෂාව අධික මාසවල උණ රෝගය ව්‍යාජන වන්නට පටන් ගත් බවත්ය. ඒ සමගම මින්තේරියේ පිහිටුවා තිබූ හමුදා කඳවුරට අනුයුක්තව වෛද්‍ය නිලධාරියෙකු නොසිටි නිසා රෝගී සෙබලුන් ත්‍රිකුණාමලය රෝහල වෙත යැවූ බවද ඔහු සඳහන් කරයි. (Marshall, 1821.) තවද 1815 මැයි සිට දෙසැම්බර් දක්වා කාලය තුළ මින්තේරිය හමුදා කඳවුර තුළ රෝගී වූ සහ හදිසි අනතුරුවලට ලක් වූ සොල්දාදුවන් ත්‍රිකුණාමලය වෙත යැවූ බවයි. දුර බැහැර ප්‍රදේශවල පිහිටුවා තිබෙන රෝහල් හා ප්‍රතිකාර මධ්‍යස්ථානවලට යැවීමට සිදුවූ නිසා බ්‍රිතාන්‍යයන්ට මහනුවර කඩිනමින් රෝහලක් ඉදි කිරීමේ අවශ්‍යතාවය පැන නැගී තිබුණු බව මාර්ෂල්ගේ කෘතියෙන් පැහැදිලිය. (Marshall, 1821.) රෝගීන් රට අභ්‍යන්තරයේ රෝහල් ස්ථාපිත කරන තුරු දිවයිනේ මුහුදු බඩ ප්‍රදේශවල ස්ථාපිත කර තිබූ රෝහල්වලට රෝගීන් යවා ප්‍රතිකාර කර ඇති බව මෙයින් ගම්‍ය වන අතර විශේෂයෙන්ම කොළඹ රෝහලෙන් මෙවැනි ප්‍රතිකාර කිරීම් සිදුවන්නට ඇතැයි උපකල්පනය කළ හැකිය. තවද, 1815 වර්ෂයේ මැයි සිට දෙසැම්බර් දක්වා උඩරට රාජධානිය තුළ සේවයේ යෙදී සිටි යුරෝපා, මැලේ, කාපීරි, ඉන්දීය යන හමුදා සොල්දාදුවන් අතර උණ වසංගතය, පෙණහලු ආශ්‍රිත රෝග, අතීසාරය, බෙරි බෙරි යනාදී රෝග වැළඳුණු සහ එයින් මිය ගිය සොල්දාදුවන්ගේ සංඛ්‍යා ලේඛනයක් වෛද්‍ය මාර්ෂල් ගෙනහැර දක්වා තිබේ.

1815 මැයි සිට දෙසැම්බර් දක්වා උඩරට රාජ්‍යය තුළ සොල්දාදුවන්ගේ රෝගී වීමේ රටාව

සොල්දාදු බිහිවීමේ ස්ථානය	උණ වසංගතය	පෙනහළු ආශ්‍රිත රෝග	අතිසාරය	බෙරි බෙරි රෝග	මිය ගොස් ඇති මුළු මිනීම	චක්‍ර සංඛ්‍යාව
යුරෝපීය	55	0	3	0	0	58
මැලේ	1	0	0	0	0	1
කාපීරි	0	3	7	1	1	12
ඉන්දීයන්	0	8	6	0	0	14

වගුව 01.

එහෙත් 1816 වර්ෂය සලකා බලන විට, කලින් වර්ෂයට වඩා වෙනස් තත්ත්වයක් දැකිය හැකිය. 1815 වර්ෂයේ අවසන් මාස හයක කාලය ගතහොත් උඩරට රාජධානිය තුළ සේවයට අනුයුක්තව සිටි සොල්දාදුවන්ගෙන් වැඩි සංඛ්‍යාවක් උණ වසංගතය හේතුවෙන් මිය ගිය බව පෙනී යන නමුත් 1816 වර්ෂය තුළ වාර්තාවූ මරණ සංඛ්‍යාවේ අඩුවීමක් දැකිය හැකිය. (Marshall, 1821.)

1816 ජනවාරි සිට දෙසැම්බර් දක්වා උඩරට රාජ්‍යය තුළ සොල්දාදුවන්ගේ රෝගී වීමේ රටාව

සොල්දාදුවන්	උණ වසංගතය	පෙනහළු ආශ්‍රිත රෝග	අතිසාරය	බෙරි රෝග	සංගමාල	මිශ්‍රස්මෝරය	අර්ශස්	කොළරාව	මානසික රෝගීන්
යුරෝපීය	1	0	3	1	3	0	5	1	0
මැලේ	0	0	1	0	0	0	0	1	0
කාපීරි	1	4	7	1	1	12	4	0	0
ඉන්දියන්	2	1	5	0	0	14	0	0	2

වගුව 02.

ඉහත වගුවට අනුව 1816 වර්ෂය තුළ උණ වසංගතයෙන් මිය ගිය සොල්දාදුවන් සංඛ්‍යාව අඩු වූ අතර සමස්තයක් ලෙස අනෙක් රෝග වැළඳීමෙන් මිය රෝගීන් සංඛ්‍යාවද අවම අගයක් ගත් බව පෙනෙයි. උඩරට අල්ලා ගැනීමෙන් අනතුරුව මෙම කාල වකවානුව සොල්දාදුවන්ට තරමක් විවේකීව ගත කිරීමට අවස්ථාවක් උදාවීම හේතුවෙන් මානසික තත්ත්වය මෙන් ම ශරීර සෞඛ්‍යය ද යහපත් වීම නිසා ලෙඩ රෝග වැළඳීමේ ප්‍රතිශතය අවම වීමට හේතු වූ බව සිතිය හැකිය.

එහෙත් 1817 හා 1818 යන වර්ෂවල බ්‍රිතාන්‍යයන්ට යළිත් අනපේක්ෂිත ආකාරයේ ජනතා නැගී සිටීමකට මුහුණ දීමට සිදුවිය. 1818 ජූලි මාසයේ සිට ඔක්තෝබර් දක්වා කාලය තුළ වෙල්ලස්ස ප්‍රදේශයේ සිටි බ්‍රිතාන්‍ය සොල්දාදුවන් උණ වසංගතයට ගොදුරු වූ බව සඳහන්ය. (බණ්ඩාර, 2022.) යළිත් උඩරට පළාත්වල සමග යුද්ධවලට අවතීර්ණ වීමත් සමඟ පාරිසරික බලපෑම් හේතුවෙන් රෝග ව්‍යාප්තියේ වැඩි වීමක් දක්නට ලැබුණි. 1818 සහ 1819 අතර කාලයේදී උඩරට ප්‍රදේශයේ සිටි සේවයේ නියුතුව සිටි සොල්දාදුවන් අතරින් යුරෝපා සොල්දාදුවන් 847ක් අතරින් 75ක උණ වසංගතය හේතුවෙන් මිය ගොස් තිබුණි. (Marshall, 1821.) මැලේ සොල්දාදුවන් 660කින් 08 ක් ද කාපීරි 474කින් එක් අයෙකුද ඉන්දීය සොල්දාදුවන් 508කින් 4කු එම කාලයේදීම උණ වසංගතය නිසා මිය ගිය බව සඳහන් වේ. (Marshall, 1821.) විශාල සොල්දාදුවන් සංඛ්‍යාවක් ලංකාවේ කැළැවලදී වැළඳුණ උණ රෝගයෙන්, අතිසාරය සහ වෙනත් උදරාබාධවලින් මියගිය බව ජෝහාලි පවල් ද සඳහන් කරයි. (Powell, 1973.) ජෝහාලි පවල් තවදුරටත් සඳහන් කරන්නේ 1818 මාර්තු මාසයේදී උණ රෝගයක් පැතිරීම හේතුවෙන් යුරෝපා ජාතික සොල්දාදුවන්ට එම රෝගයෙන් සුව ලැබීම අභියෝගයක් වූ බවයි. (Powell, 1973.) මෙම තොරතුරුවලින් පැහැදිලි වන්නේ අනෙක් ජාතික සොල්දාදුවන්ට වඩා යුරෝපා ජාතික සොල්දාදුවන්ට උණ වසංගතය තත්ත්වයට ඔරොත්තු දීමේ ප්‍රතිශතය අවම මට්ටමක තිබූ බවයි.

විශේෂයෙන් ම මේ කාලයේ වසූරිය වසංගතයක් ආකාරයෙන් ව්‍යාප්ත වූ බව කොළඹ දිස්ත්‍රික්කයේ වසූරිය වැළැක්වීම සඳහා එන්නත් කිරීමේ ප්‍රධාන පරීක්ෂක ලෙස පත් කළ ජෝන් කිනිස් විසින් සපයන ලද වාර්තාවෙන් පැහැදිලි වේ. (Kinnis, 1835.) වෛද්‍ය හෙන්රි මාර්ෂල් විසින් උඩරට රාජධානිය තුළ සේවයේ යෙදී සිටි බ්‍රිතාන්‍ය සොල්දාදුවන්ට වසූරිය රෝගය වැළඳුණ බවට කිසිදු සටහනක් වාර්තා නොකරයි. 1819 නොවැම්බර් මාසයේදී රොබට් බ්‍රවුන්රිග් ආණ්ඩුකාරවරයා යටත්විජිත ලේකම්ට යැවූ ලිපියක ද සඳහන් වන්නේ වසූරිය රෝගයෙන් උඩරට ජනතාව පීඩාවට පත් වූවන් යුරෝපා ජාතික යුධ හටයින්ට වසූරිය රෝගය නොවැළඳුණ බවයි. (විමලානන්ද, 2008.)

එහෙත් මේ කාලයේ සොල්දාදුවන් අතර දරුණු ලෙස ම ව්‍යාප්තව ගිය උණ වසංගතයක් ගැන මාර්ෂල්ගේ කෘතියේ ඇතුළත් තොරතුරු ඉහත සඳහන් කළේය. ජෝන් කිනිස්ට අනුව 1817 වර්ෂයේ දී වසූරිය සඳහා අත් එන්නත් කළ රෝගීන් 23,464 ක් ද 1818 වර්ෂයේ දී 13, 563 ක් ද, 1819 වර්ෂයේදී 62,660 ක් ද වාර්තා වී තිබේ. 1819 දී වාර්තා වූ 62, 660 ක පමණ රෝගීන්ගෙන් 48,411 ක් මුහුදු බඩ ප්‍රදේශවලින් සහ රෝගීන් 14,249ක පිරිසක් උඩරට පළාත්වලට අයත් ප්‍රදේශවලින් වාර්තා වී ඇත. (Kinnis, 1835.) ඔහුගේ සංඛ්‍යා ලේඛනවල දක්වන අයුරින්, මෙතරම් රෝගීන් සංඛ්‍යාවක් දිවයින තුළ ව්‍යාප්තව සිටියදී යුරෝපීය සොල්දාදුවන් අතර වසූරිය රෝග ව්‍යාප්තියක් සිදු නොවී පැවතීම පුදුමයකි. තවද, වෛද්‍ය හෙන්රි මාර්ෂල්ගේ වාර්තාවල වසූරිය රෝගීන් පිළිබඳව සඳහන් නොවීම ගැටලුවකි. ඔහුගේ වාර්තාවල දරුණු ලෙස ව්‍යාප්ත වූ උණ රෝගයක් ගැන සඳහන් වන අතර තද උණ ගතිය, වසූරිය රෝගයේ මූලික ලක්ෂණයක් වන හෙයින් එම රෝගීන් ද උණ වසංගත රෝගී සංඛ්‍යාව මෙම කාලයේදී කොළරා රෝගය ද මෙරට තුළ ව්‍යාප්ත වූ දරුණු වසංගතයකි.

කොළරා රෝගය 1818 සහ 1819 වර්ෂවලදී මෙරට බ්‍රිතාන්‍ය යුධ හමුදාවෙන් වැඩිම කොළරා රෝගී මරණ සංඛ්‍යාවක් වාර්තා විය. 1818 පෙබරවාරි 25 වන දින කොළරාව වැළඳුණ පළමු සොල්දාදුවා මහනුවර හමුදා සේනාංක අතරින් සොයා ගත් අතර 1819 වර්ෂයේදී යුරෝපීය සොල්දාදුවන් 21 ක් ද, මැලේ සොල්දාදුවන් 16

ක් ද, කාපීරි සොල්දාදුවන් 29 ක් ද, ඉන්දීය සොල්දාදුවන් 20 ක් ද කොළරාව වැළදීම හේතුවෙන් මරණය පත් වූ බව සඳහන් වේ.(Marshall, 1821.) කොළරා රෝගය ගැන මාර්ෂල්ගේ වාර්තාවෙන් පැහැදිලි වන්නේ මෙම රෝගය පිළිබඳ මූලදී බලධාරීන්ට කිසිදු අවබෝධයක් නොතිබුණ බවයි. රෝගය පැතිරී යන අවස්ථාවේදී මූලික වශයෙන් අවධානය යොමු කළේ මෙය දේශගුණික බලපෑම මත හටගත්තක් ද යන්න පරීක්ෂා කිරීමට බවත් රෝගය ඇතිවීමට හේතුව නොදන්නාකම නිසා හා එය නොසලකා හැරීම නිසා එය වැඩි වශයෙන් ව්‍යාප්ත වූ බවත් මාර්ෂල් සඳහන් කරයි. (Marshall,1821.) මෙහි රෝග ලක්ෂණ වූයේ වමනය සහ බඩ විරේකයයි.

පරිසරය විසලී කර්කශ අවස්ථාවේදී පමණක් නොව අධික වර්ෂාව පවතින කාලයේදී ද මෙම රෝග එක ලෙස පැතිරී ගිය බව මාර්ෂල් සඳහන් කරන අතර ඔහු සිය අත්දැකීම් තුළින් කොළරා රෝගයේ ලක්ෂණ පිළිබඳව මෙසේ සටහන් තැබීය: (Marshall,1821.)

‘ඇතැම් අවස්ථාවලදී හිසරදය පැවති අතර එය දිගටම නොපැවතියේය. එහෙත් පිපාසය වැඩියෙන් දැනෙන්නට විය. දිනෙන් දින රෝග ලක්ෂණ වැඩිවීමත් සමඟ මුහුණ හැකිලී යාම, ඇස් යටට ගිලී යාම, නාඩි වැටීම සාමාන්‍ය වේගයට වඩා වැඩි වීම, නියපොතු සුදුමැලි වීම සහ ශරීර උෂ්ණත්වය අඩුව ගොස් අධික ශීතල බවකින් යුක්තවීම වැනි රෝග ලක්ෂණ මතු විය.’

තවද, මෙවැනි රෝග ලක්ෂණ නිසා ප්‍රතිකාර කිරීමට අපහසු වූ බව සඳහන් වේ. කොළරා රෝගීන්ට කළ ප්‍රතිකාරය වූයේ රුධිර සංසරණය නැවත බලගැන්වීම සහ ශරීර ශක්තිය නැවත ඇති කිරීමයි. මේ සඳහා අමෝනියා, පෙපරමින්ට් වතුර, අබිං මිශ්‍රණ මාත්‍රාව, ස්ප්‍රිතු වැනි උත්තේජක යොදා බෙහෙතක් නිර්මාණය කළ අතර රෝග ලක්ෂණ මතු වන සෑම අවස්ථාවක ම එය රෝගීන්ට ලබාදෙන ලදී. (Marshall,1821.) ඇතැම් අවස්ථාවලදී කැලොමල් නම් විරේචක ඖෂධයෙන් ස්වල්ප මාත්‍රාවක් ලබාදුන් අතර ඇතැම් අවස්ථාවලදී එය පැය දෙකෙන් දෙකට ලබාදෙන ලදී. ශරීරය උණුසුම් කිරීමේ අරමුණින් උණු ජලයෙන් ස්නානය කරවන ලද නමුත් එමගින් ශරීරයේ අපහසුතා වැඩිවන බවට රෝගීන් පැමිණිලි කළ බව සඳහන් වේ. කෙසේනමුදු නිසි පරිදි ප්‍රමාණවත් සනීපාරක්ෂාවක් නොමැති වීම කොළරාව වසංගතයක් ලෙස ව්‍යාප්ත වීමට මූලික හේතුවක් වූ බව සිතිය හැක.

බෙරිබෙරි රෝගය: මෙරට පෘතුගීසි පාලන අවධිය තුළත් පෘතුගීසි සොල්දාදුවන් අතර සුලභව දක්නට ලැබුණු රෝගයක් ලෙස බෙරි බෙරි රෝගය දැක්විය හැකිය. මෙම බැරිබැරි රෝගයෙන් පෘතුගීසි සොල්දාදුවන් 300ට වැඩි සංඛ්‍යාවක් මිය ගිය බව ක්වේරෝස් සඳහන් කරයි. (Queyroz, 1992.) බ්‍රිතාන්‍ය යුධ නිලධාරියෙක් වූ රොබට් පර්සිවල් සඳහන් කරන්නේ බොහෝ බ්‍රිතාන්‍ය යුධ හමුදා සොල්දාදුවන් අතර ‘බැරි බැරියාව’ (berry berry) නම් රෝගය පැවති බවත් එයට ප්‍රධාන වශයෙන් බලපෑවේ අඩු පෝෂණ තත්ත්වය හා අපිරිසිදු ජලය බවත්ය. මෙයට ප්‍රතිකාර ලෙස රෝගීන් ගොම, තෙල් වර්, දෙහි යුෂ හා වෙනත් ශාක ඖෂධ භාවිත කොට සකස් කර ගන්නා තලපයක් ශරීරය පුරා ආලේප කොට කපන ලද වළක බැස සිටි බව පර්සිවල් සඳහන් කරයි. (Percival, 2006.) මෙයින් පෙනී යන්නේ බෙරි බෙරි රෝගයට නිසි ප්‍රතිකාර ක්‍රමවේදයක් බ්‍රිතාන්‍යයන් දැන නොසිටි බවයි. උඩරට ප්‍රදේශවල සිටි සොල්දාදුවන් අතර සංගමාලය (කහ උණ) ව්‍යාප්තව තිබූ බවත් එම රෝගයෙන් සුවය ලැබූ පුද්ගලයින් කිහිපදෙනෙකු නැවත බෙරිබෙරි රෝග මුහුණ දුන් බව සඳහන්ය. (අල්විස්, 2009.)

මේ අතර 1820 ගණන් වන විට, මහනුවර රඳවා තිබූ බ්‍රිතාන්‍ය හමුදා සේනාංකවලට අයත් සොල්දාදුවන් අතර ශරීරයේ පටකවල වැඩි වශයෙන් ජලය එකතුවීමේ රෝගයක් (oedema) ව්‍යාප්තව තිබූ අතර බොහෝ සොල්දාදුවන් අසාධ්‍ය තත්ත්වයෙන් පසුවිය. මෙහි රෝග ලක්ෂණ බෙරි බෙරි රෝගයේ ලක්ෂණ හා සමාන විය. බෙරි බෙරි රෝගය මෙන් ශරීරයේ ඉදිමීම ඇතිවීම හා ශරීරයේ කෙළවර කොටස්වල (අත් පා ආදියෙහි) හිරි වැටීමක් ඇති විය. මෙම රෝගයෙහි ලක්ෂණ විවිධාකාරයෙන් මතු වූ බව මාර්ෂල් සඳහන් කරයි.(Marshall,1821.) එනම්, එක් රෝගියෙකුගේ බඩ ඉදිමුණු අතර තවත් රෝගියෙකුගේ මුළු ශරීරයම ඉදිමුණ. ඇඳක දිගාවී සිටීමෙන් ඉදිමීම හා හිරිවැටීම අඩු වූ පසු යළි රාජකාරී සඳහා මෙම සොල්දාදුවන් සහභාගී වූ බව වෛද්‍ය මාර්ෂල් පවසයි. (Marshall,1821.)

සොල්දාදුවන් මුහුණ දුන් අනතුරු සහ උවදුරු

මෙයට අමතරව බ්‍රිතාන්‍ය හමුදා කණ්ඩායම්වල සොල්දාදුවන් තුවාල වීම් දක්නට ලැබුණ අතර එම තුවාල වීම් හමුදා සේනාංකයේ පහළම සොල්දාදුවාගේ සිට ඉහළම නිලධාරීන් දක්වා ම දක්නට ලැබුණ බව මාර්ෂල් සඳහන් කරයි. (Marshall,1821.).සොල්දාදුවන්ට සිදු වූ අනතුරුවලට නිසි ප්‍රතිකාර නොලැබීම නිසා පිටගැස්ම

(Tetanus) රෝගී තත්වයට පත්වීම් වාර්තා විය. 1818 දී තුවක්කු මූණිස්සම් කැබැලි පාදයේ, උරහිස්වල වැදී සිදුවූ තුවාල නිසා පිටගැස්ම ඇති වී යුරෝපා ජාතික සොල්දාදුවන් දෙදෙනෙක් හා මැලේ හමුදා හටයෙක් මරණයට පත් වූ බවත් එම මාන ශරීරය කපා පරීක්ෂා කිරීමේදී ඇතැම් අභ්‍යන්තර ඉන්ද්‍රිය කොටස් රත් පැහැයෙන් යුක්ත වූ බවත් මාර්ෂල් සඳහන් කරයි. (Marshall,1821.). මෙම අනතුරුවලට සොල්දාදුවන් ගොදුරු වූයේ 1818 දී උගව - වෙල්ලස්ස කැරලි අවස්ථාවේදී විය හැකි අතර ඒ සඳහා නිසි ප්‍රතිකාර ක්‍රමවේදයක් බ්‍රිතාන්‍ය සෞඛ්‍ය සේවකයන් නොදැන සිටි බව පැහැදිලිය. මෙවැනි අනතුරුවලට ලක් වී සිදු වූ මරණ පිළිබඳ වාර්තාවීම් මූලාශ්‍රයවල සඳහන් නොවුණ ද නිතරම සොල්දාදුවන් මෙවැනි ඉරණම්වලට මුහුණ දෙන්නට ඇතැයි සිතිය හැකිය.

1815 සහ 1818 කාලය තුළ උඩරටයන්ගේ නැගී සිටීම හමුවේ ඇතිවූ සටන්වලදී තම හමුදාවට කුඩාල්ලන්ගෙන් සිදු වූ හානිය ගැන හෙන්රි මාර්ෂල් සඳහන් කරයි. (Marshall, 2010.)

ඔහුගේ ප්‍රකාශයෙන්, උඩරටයන්ගේ නැගී සිටීම අවස්ථාවේදී යුද්ධ කටයුතු සඳහා යොදවනු ලැබූ හටයින් බොහෝ දෙනෙකු කුඩාල්ලන්ගෙන් පැමිණ උවදුර නිසා තුවාල ලැබූ බවත් ඇතැමුන්ගේ තුවාල සුව නොවී විශාල වණ බවට පත් වූ අතර නිසි ප්‍රතිකාරයක් සිදු කිරීමට නොහැකි වූ නිසා ජීවිත පවා අහිමි වූ බවත් පෙනී යයි. රෝහල් පරීක්ෂක වෛද්‍ය වාල්ස් ෆැරල් විසින් 1818 දී ආණ්ඩුකාරවරයා වෙත යැවූ ලිපියක රෝගී වූ හමුදා හටයන්ගේ ලැයිස්තුවක කුඩාල්ලන්ගෙන් සිදු වූ හානිය නිසා විශාල වණවලින් පෙළෙන පිරිස් ද සිටින බව සඳහන් කරයි. (විමලානන්ද, තෙන්නකොන්, 2008.) මෙයට අමතරව කුඩාල්ලන්ගෙන් සිදු වූ හානිය පිළිබඳව ජෝන් ඩේවි ද මෙසේ සඳහන් කරයි. (Davy, 1983.)

'කුඩාල්ලන් දුෂ්ට කිරීම අතිශය හිරිහැර දායකය. දුෂ්ට කිරීමෙන් හට ගන්නා වේදනාව තුළින් කැසීමක් ඇතිවී තුවාල හට ගනියි. එම තුවාල නරක් වී වණ බවට පත්වන අවස්ථාද තිබෙන අතර ශරීරය තරමක් නිරෝගී නම් සාමාන්‍ය පිළියමක් කළහොත් බොහෝ විට සුවපත් වෙයි. මොවුන්ගෙන් ආරක්ෂා වීමට ඇති එකම ක්‍රමය විශේෂිත ඇදුමක් ඇඳීමයි. කුඩාල්ලන්ගෙන් ආරක්ෂාවීම සඳහා විවිධ දේ අත්හදා බලන ලදී. තුවාලවලට එඬරු තෙල්, දුම්කොළ සාරය, දෙහි යුෂ සහ ගස්වල පොතුවල සාරය දිනකට තෙවරක් යෙදීමෙන් යහපත් ප්‍රතිඵලයක් ලැබුණි.'

මෙයින් පෙනී යන්නේ බ්‍රිතාන්‍යයන්ට මෙම සත්ත්ව කොට්ඨාශය උඩරටයෝ මෙන් ම 'සතුරෙකු' වූ බවයි. කුඩාල්ලන් හමෙන් ඉවත් කිරීමේ ක්‍රමවේදයක් ස්වදේශිකයන් දැන සිටි නිසා සහ ශීත දේශගුණයක් සහිත ප්‍රදේශවලට කුඩාල්ලා හුරු පුරුදු සත්ත්වයෙකු වූ නිසාත් උඩරටයන්ට එතරම් හානියක් සිදු නොවන්නට ඇත. එමෙන්ම මෙරට දේශගුණික තත්වය ද බ්‍රිතාන්‍ය සොල්දාදුවන්ට අහිතකර විය. සොල්දාදුවන්ගේ බර ලොම් සහිත නිල ඇඳුම, හිස් වැසුම්, සපත්තු කට්ටල උසුලාගෙන තද අවිවේ ගමන් කිරීම දුෂ්කර කාර්යයක් විය. හිස් වැසුම නිසා දරුණු හිස රදය හා හිස් කබලේ ආසාදන ඇති වූ බව සඳහන්ය. (Powell, 1973.) මෙයින් පෙනී යන්නේ බ්‍රිතාන්‍ය සොල්දාදුවන්ට දෛනික කටයුතු සිදුකරගෙන යාමේදී සහ ආගන්තුක රටක පවතින දේශගුණික විපර්යාසවලට, අනතුරු හා උවදුරුවලට මුහුණ දීමට සිදු වූ බවයි.

සමාලෝචනය

යුධ හමුදා නිලධාරීන්ගේ හා සොල්දාදුවන්ගේ සෞඛ්‍ය ගැටලුවලට මෙරට කලින් කලට ව්‍යාප්තව ගිය වසංගත රෝග හා පාරිසරික ගැටලු බලපෑ බව කිවහැකිය. යුධ හමුදාව අතර ව්‍යාප්තව ගිය ඇතැම් රෝග හඳුනාගන්න ද බෙරිබෙරි වැනි රෝග සම්බන්ධයෙන් නිශ්චිත අවබෝධයක් නොතිබූ බව පැහැදිලිය. ප්‍රධානම හේතුව බ්‍රිතාන්‍යයන්ට එය ආගන්තුක රෝගයක් වීමයි. එම අවස්ථාවලදී දේශීය ප්‍රතිකර්මවලට යොමු වී තිබෙන බව පෙනේ. සොල්දාදුවන් විවිධ රෝගවලට මුහුණ දෙන විට ඒ ඒ අවස්ථාවන්ට අනුව ප්‍රතිකාර සහ සේවා සැපයීම සිදු කළ බව පැහැදිලිය. රෝග මර්දනයට දීර්ඝකාලීන වැඩපිලිවෙලක් ලෙස උඩරට ප්‍රදේශවල රෝහල් ආරම්භ කළ බව පෙනේ.

සමස්තයක් වශයෙන් ගත් කල, උඩරට ප්‍රදේශවල සිටි හමුදාවකට සතුරාගෙන් එල්ලවන අභියෝග පමණක් නොව ආගන්තුක රටක පවතින දේශගුණය සහ හමුදාව වැනි විශාල පිරිසක් එක්ව සිටින ස්ථාන පවත්වාගෙන යාම, ස්වභාවික පරිසරයෙන් එල්ල වන උපද්‍රවවලට මුහුණ පෑමට සිදුවීම නිසා ලෙඩරෝග , සෞඛ්‍ය ගැටලු මතු වීම සිදු වූ බවත් ඒවාට විවිධ ප්‍රතිකාර නිවාරණ ක්‍රම සහ වැඩපිලිවෙලවල් අනුගමනය කර තිබෙන බව පැහැදිලිය.

ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ නාමාවලිය

- අබේසිංහ, දේවරාජා, සෝමරත්න, (2015), උඩරට රාජධානිය 1470 - 1818, සීමාසහිත ස්ටැම්ප්විලේක් (පුද්ගලික) සමාගම, කොළඹ.
- අල්විස්, ජේම්ස් (පරි.) (2009), කන්ද උඩරට සටන්, සූරිය ප්‍රකාශකයෝ, කොළඹ.
- බණ්ඩාර, නිමල්.(පරි.) 2022 බ්‍රිතාන්‍යයන් ලියූ සැබෑ උඹ ඉතිහාසය, සූරිය ප්‍රකාශකයෝ, කොළඹ,
- විමලානන්ද, තෙන්නකොන්, (2008), උඩරට මහා කැරැල්ල, ගුණසේන සහ සමාගම, කොළඹ.
- Davy, John, (1983), An Account of the Interior of Ceylon and of its Inhabitants with Travels in that Island, Tisara Prakasakayo L.T.D. Dehiwala.
- de Silva, Colvin, R. (1995), Ceylon under the British Occupation 1795 - 1833, vol.I, Chapter V, Navrang Publishers, New Delhi.
- Kinnis, J.,(1835), A Report on Small- pox, as it Appeared in Ceylon in 1833- 34 with an Appendix, The Government Press, Colombo
- Marshall, Henry, (1821), Notes on the Medical Topography of the Interior Ceylon, burgess and hill, London.
- Marshall, Henry, (2010), Ceylon: A General Description of the Island and Its Inhabitants. Thisara Prakasakayo, Dehiwala.
- Percival, Robert, (2006), An Account of the Island of Ceylon, Asian Educational Services, Madras.
- Powell, Geoffrey,(1973) The Kandyan War – The British Army in Ceylon,11803-1818, K.V.G. de Silva and Sons, Kandy.
- Queyroz, de Fernao,(1992), The Temporal and spiritual conquest of Ceylon,(Tran.) Perera ,S.G., Vol.III,5-6, Asian Education services, New Delhi.